

ἀξυρισιά ἢ, Ἰων. (Κρήν.) ἀξουρισιά Ἡπ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀξύριστος. Διὰ τὸν σχηματισμὸν ἰδ. ἀ- στερητ. 1β. Ὁ τύπ. ἀξουρισιά καὶ παρὰ Σομ.

Ἡ ἰδιότης, ἡ κατάστασις τοῦ ἀξυρίστου, τὸ νὰ εἶναι τις ἀξύριστος ἐνθ' ἂν. : Ἐπρόσταξε νὰ τὸν ξυραφίσουν, ἐπειδὴ ἦτον μῆς ἐβδομάδας ἀξουρισιά Ἡπ.

ἀξύριστος ἐπιθ. κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἄ.) ἀξύριστους βόρ. ἰδιώμ. ἀξούριστος σύννηθ. καὶ Πόντ. (Τραπ.) ἀξούριστος Πόντ. (Οἶν.) ἀξούριστε Τσακων. ἀξούριστε Τσακων. ἀξύριγος Πόντ. (Κερασ. Σάντ.) ἀξύριγος Πόντ. (Τραπ. Χαλδ.) ἀξούριγος Ἡπ. Πελοπν. (Αἶγ. Ἀργ. Κλουτσιοχ. Λακων. Τρίκκ. Τριφυλ. κ. ἄ.) Πόντ. (Ὁφ.) ἀξούριγος Πόντ. (Οἶν. Τραπ.) ἀξούρ'γος Πόντ. (Οἶν.) ἀξούριος Ἰθάκ. Παξ. ἀξούριους Εὐβ. (Στρόπον.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ξυριστός < ξυρίζω.

1) Ὁ μὴ ξυρισμένος κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Οἶν. Ὁφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.) Τσακων. : Εἶχα πολλὴ δουλειὰ σήμερα κ' ἔμεινα ἀξύριστος κοιν. Ἀξούριστα ἔχω τὰ γένεια μου Χίος. Ἐχει τόσες μέρες ἀξούριος καὶ φαίνεται σὰν παπᾶς Παξ. Αὐριο ἐν' Κερεκὴ κ' ἐγὼ ἀξούριγος εἶμαι Ὁφ. || Ἀσμ.

Νὰ ξουριστοῦν οἱ ἀξούριοι, νὰ πιοῦν οἱ διψασμένοι Ἰθάκ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀξυράφιστος. 2) Ἀγροῖκος, ἀξεστός Πόντ. (Κερασ. Χαλδ.)

ἀξυρος ἐπιθ. ἀμάρτ. ἀξουρος Εὐβ. (Ὁξύλιθ.) Πελοπν. (Καλάβρυτ. Λακεδ. Τριφυλ.)

Τὸ μεσν. ἐπιθ. ἀξυρος = ἀμβλύς. Πβ. Ἡσυχ. *ἀξυρές· ἀξυρον . . .

Ἀξύριστος ἐνθ' ἂν. : Αἰνιγμ.

Νύχτα πάει ὁ δύστητος, | ἀξυρος καὶ νησιτικός
κὶ ἀπαλιδικοῦρενος, | ἀπ' τῇ γλῶσσᾳ μ' ἄδραξε,
εἰς τὸν τοῖχο βάρεσα, | ψιλὴ φωνίτσα ἔβγαλα,
ὅσο κὶ ἂν ἐδυνάστηκα

(ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ κώδων) Λακεδ. Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Ἀξυρος καὶ ὡς παρων. Τριφυλ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀξυράφιστος.

ἀξυστος ἐπιθ. σύννηθ. καὶ Πόντ. (Οἶν. Τραπ.) ἀξ'στους Μακεδ. ἀξυγος Πόντ. (Ὁφ. Τραπ. Χαλδ.) ἀξ'γους Στερελλ. (Αἰτωλ.) αἰτσουίτε Τσακων.

Τὸ μεταγν. ἐπιθ. ἀξυστος.

1) Ὁ μὴ ξυσθείς σύννηθ. καὶ Πόντ. (Οἶν. Ὁφ. Τραπ. Χαλδ.) Τσακων. : Τὸ μολύβι μου εἶναι ἀξυστο σύννηθ. Τὸ κοντύλ' εἶναι ἀξ'γου Αἰτωλ. Ἀξυγον ἐν' τὸ ζύμωτρον Τραπ.

2) Ὁ μὴ τριφθείς, ὁ μὴ ἀποτριβεῖς Χίος : Ἐχω ἀξυστο τὸ τυρὶ τῶν μακαρονιῶν.

ἀξύστριστος ἐπιθ. σύννηθ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ξυστριστός < ξυστρίζω.

Ὁ μὴ ξυστρισθείς, ἄψηκτος, ἐπὶ ὑποζυγίου πολλαχ. : Ἀφῆκε ἀξύστριστο τὸ ἄλογο.

ἀξύφαντος ἐπιθ. ἐνιαχ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ξυφαντός < ξυφαίνω.

Ὁ μὴ τελείως ὑφανθείς, ἐπὶ ὑφάσματος τοῦ ὁποίου δὲν ἐτελείωσεν ἡ ὑφανσις : Παννὶ ἀξύφαντο. Συνών. ἀνύφαντος.

δοικα ἐπίρρ. Ἰων. (Κρήν.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄοικος.

Ἀκατοικήτως : Ἐκεῖ ὄξω εἶναι δοικα.

δοικος ἐπιθ. Πελοπν. (Λακων. Μάν. Σπάρτ. Τρίπ.) Πόντ. (Χαλδ.) ἄνοικος Πόντ. (Τραπ.)

Τὸ ἀρχ. ἐπιθ. ἄοικος, παρ' ὃ καὶ ἄνοικος. Περί τῆς λ. ἰδ. Κ' Ἀμαντ. ἐν Ἀθηνᾶ 28 (1916) Λεξικογρ. Ἀρχ. σ. 87.

1) Ὁ μὴ ἔχων οἶκον, ἀνέστιος, συνήθως ἐπὶ πτηνῶν Πόντ. (Χαλδ.) : Ἀσμ.

Μενύ' ἀτο τὴν κάλην ἀτ' μὲ τ' ἄοικον πουλλόπον (τὸ μηνύει, τὸ ἀναγγέλλει εἰς τὴν σύζυγόν του διὰ τοῦ ἀνεστίου πτηνοῦ). 2) Ὁ μὴ κατφκημένος Πελοπν. (Λακων. Μάν.) Πόντ. (Τραπ.) : Εἶν' ἄοικος ὁ τόπος 'κεῖνος καὶ σκιάζομαι νὰ περάσω νύχτα μοναχὴ μου Μάν. Τὸ σπῖτι εἶναι ἄοικο Λακων. Συνών. ἀκατοίκητος 1. 3) Μεταφ. ἔρημος, κατεστραμμένος Πόντ. (Τραπ.) : Ἀσμ.

Ἀχ, ἔσπαξεν τὰ πρόβατά μ', ἐμὲν ἄνοικον ἐποίκε (ἔσπαξεν = ἔσφαξεν). 4) Ἀφαντος Πελοπν. (Λακων. Μάν. Σπάρτ. Τρίπ.) : Ἐγινεν ἄοικο τὸ ἀλέτρι μου Μάν. Ἐγινε ἄοικος ὁ δεῖνα αὐτόθι.

δοικῶνω Πόντ. (Κερασ. Τραπ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄοικος.

Ἐρημῶνω Πόντ. (Κερασ. Τραπ.) : Ἀσμ.

Ἄλλους ἐντῶκα 'ς σὸ σπαθίν, ἄλλους χτυπῶ 'ς σὴν κάμαν κὶ ὁ μαῦρο μ' ὁ διλᾶκλερον τσαλαπατεῖ καὶ πάει, ἐχάλασα κὶ ἀοίκωσα κ' ἐρήμωσα κ' ἐξῆβα Κερασ.

δοκνα ἐπίρρ. ἀμάρτ. ἄνοκνα Πόντ. (Κερασ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄοικνος.

Ἀόκνως : Ἀνοκνα εὐτάει τὴ δουλείαν ἀτ' (εὐτάει = κάμνει).

δοκνία ἢ, Πόντ. (Κερασ. Χαλδ.) ἀνοκνίγια Πόντ. (Κερασ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄοικνος.

Φιλοπονία, φιλεργία. Ἀντίθ. δοκνία.

***δόκνιαστος** ἐπιθ. ἀνόκνᾱγος Πόντ. (Ἀμισ.) ἀνόκνᾱος Πόντ. (Ἀμισ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *δοκνιαστός < δοκνιάζω.

Ἀοικνος, ὁ ἰδ.

***δόκνιστος** ἐπιθ. ἀνόκνιγος Πόντ. (Σάντ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *δοκνιστός < *δοκνίζω. < δοκνῶ.

Ἀοικνος, ὁ ἰδ. : Ἀνόκνιγος γυναῖκα.

δοικνος ἐπιθ. Εὐβ. (Κονίστρ.) Πόντ. (Τραπ.) ἄοικνε Τσακων. ἄοικνους Μακεδ. (Καστορ.) ἄνοικνος Πόντ. (Κερασ. Τραπ. Χαλδ.)

Τὸ ἀρχ. ἐπιθ. ἄοικνος.

Ὁ μὴ δοικνός, δραστήριος, φιλόπονος, φίλεργος ἐνθ' ἂν. : Ἀοικνους ἄθρουπους Καστορ. Ἀοικνος ἐν' 'ς σὴ δουλείαν ἀτ' Κερασ. Συνών. *δόκνιαστος, *δόκνιστος, ἀντίθ. δοικνέας, δοικνάρεις, δοικνός.

δόμματος ἐπιθ. ἀνόμματος Πόντ. (Κερασ. Σούρμ. Τραπ.) ἀόμματος σύννηθ. καὶ Πόντ. (Χαλδ.) ἀόμματος Χίος (Πυργ.) ἀόμματους Σάμ. ἀόμματε Τσακων.

Τὸ μεσν. ἐπιθ. ἀόμματος. Τὸ ἀνόμματος καὶ ἀρχ. Τυφλὸς ἐνθ' ἂν. : Ἐλεήστε με τὸν ἀόμματο! (ἱκεσία τυφλοῦ ἐπαίτου) σύννηθ. Εἶναι ἀνόμματος καὶ ψαλαφᾶ ἐλεημοσύνην (ψαλαφᾶ = ζητεῖ) Τραπ. Συνών. ἄματος, στραβός, τυφλός.

δοπλος ἐπιθ. λόγ. σύννηθ.

Τὸ ἀρχ. ἐπιθ. ἄοπλος.

Ὁ μὴ ἔχων ὄπλον, ὁ στερούμενος ὄπλου.

ἀόρατος ἐπιθ. λόγ. σύννηθ. ἀόρατε Τσακων. ἀοράτ' ὁ, Πελοπν. (Μάν.) ἀόρατο τό, Αἶγιν. οὐράτ' Σκόπ.

Τὸ ἀρχ. ἐπιθ. ἀόρατος.

Α) Ἐπιθετικ. 1) Ἐκεῖνος τὸν ὅποιον δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τις, ὃ μὴ ὁρώμενος λόγ. σύνθηθ. καὶ Τσακων. : Ἀόρατος δύναμις λόγ. σύνθηθ. Ξαφνικά ἀκούει μὴ φωνὴ βαθειὰ καὶ φωνάζει σὰν νὰ ἐρχότανε ἀπὸ βάθη ἀόρατα ΔΒουτυρ. Μέσ' ἔς τοὺς ἀνθρωποφάγ. 83. Ὁ Θεὸς ἐν ἀόρατε Τσακων. 2) Ἄφαντος Τσακων. : Ὁ βάννε ἐνάτε ἀόρατε (τὸ ἀρνὶ ἐγίνεν ἄφαντο). 3) Λίαν ὑψηλός, δυσθεώρητος Ζάκ. Τσακων. : Ἐγκι τὸ τζυπαρίσσι ἐν ἀόρατε (αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι εἶναι πολὺ ὑψηλόν) Τσακων. || Φρ. Ὅσα σαράντ' ἀόρατα! (πρὸς ἑκφρασιν δυσθεωρήτου ὕψους) Ζάκ. Συνών. θ ε ὁ ρ α τ ο ς.

Β) Οὐσ. 1) Ὁ Θεὸς Πελοπν. (Μάν.) : Τοῦ μίλησε ὁ ἀοράτ'. 2) Τὸ ἀπρόοπτον, ἀπροσδόκητον κακὸν Αἰγιν. Σκόπ. : Τὸ παθα ἀπὸ οὐράτ' Σκόπ. || Φρ. Μπά, ποῦ νὰ σοῦ ῥθῇ τ' ἀόρατο! (ἀρά) Αἰγιν. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀ ξ α φ ν ι ᾶ.

ἀοράτως ἐπίρρ. Θήρ. ἀουράτ' Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Τὸ μεταγν. ἐπίρρ. ἀοράτως.

1) Διὰ θείας ἐμπνεύσεως, ἐκ Θεοῦ Θήρ. : Μὰ εἰδά' θελες ἔτσαδὰ ἀοράτως νὰ μάθῃ τὸ παιδί σου γράμματα; 2) Χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ κάνεις, μετὰ μεγάλης σπουδῆς Στερελλ. (Αἰτωλ.) : Σηκώθ' κι ἀουράτ' κι πῆι.

ἄου ἐπιφών. Σύμ. ἀοῦ Ζάκ.

Λέξις πεποιημένη.

1) Ἐκφράζει χλευασμὸν Σύμ. 2) Ἐκφράζει ἐκπληξιν ἢ θαυμασμὸν Ζάκ. : Ἀοῦ, βίος! (τί πληθος!)

ἀουρὶ ἐπιφών. Κρήτ.

Λέξις πεποιημένη.

Ἐπιφώνημα προτροπῆς δηλωτικόν, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ κυνηγοὶ προτρέπουν τοὺς κύνας διὰ νὰ ὁρμήσουν κατὰ τοῦ θηράματος ἢ οἱ ποιμένες προτρέπουν τὰ πρόβατα διὰ νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν : Ἄσμ.

Ἀουρί, λαγὸ μὴ δῆς | κι ἄνε δῆς, νὰ στραβωθῆς! (εἰρων.)

ἀουρίδα ἡ, Κύπρ. ἀουρία Κύπρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀέρας καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. - ἰ δ α.

Ἡ τροπὴ τοῦ εἰς οὐ ἀναλογικῶς πρὸς τὸ ἀνεμοῦρι (II). Περὶ τῆς λ. πβ. ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 25.

1) Ἀνεμόμυλος κατασκευαζόμενος ὡς ἄθυρμα ὑπὸ τῶν παίδων ἐκ ξηρῶν καυλῶν ἀσφοδέλου : Φρ. Ἐν' τέλεια ἀουρία! Σὰν νὰ 'τον ἀουρία! Τὰ λόγια του ἐν' ἀουρίδες! (πβ. συνών. φρ. γυρίσει σὰν ἀνεμοδόουρα). Συνών. ἀνεμοδόουρα 4. 2) Καυλὸς ἀσφοδέλου.

ἀουτεινέτερον ἀντων. κτητικὴ γ' προσ., κοινου γένους καὶ ἀριθμοῦ πληθυντικῶ Πόντ. (Κερασ. Τραπ. Χαλδ.) ἀβουτεινέτερον Πόντ. (Κερασ. Χαλδ.) ἀγουτεινέτερον Πόντ. (Χαλδ.)

Ἐκ τοῦ πληθ. ἀουτεῖν' τῆς ἀντων. ἀοῦτος, δι' ἣν ἰδ. τοῦτος.

Ὁ ἀνήκων εἴτε ἢ ἀνήκουσα εἴτε τὸ ἀνήκον εἰς τούτους ἢ ὁ τούτων - ἢ τούτων - τὸ τούτων, πάντοτε μετὰ τοῦ οὐδ. ἄρθρου προτασσομένου ἐνθ' ἀν. : Τ' ἀουτεινέτερον τ' ὁσπίτ' - τὸ παιδὶν - τὸ χωράφ' - ὁ κύρ' (πατήρ) - ἀδελφῇ κττ.

ἀούτικος ἐτυπώθη εἰς τὸ ἄρθρον ἀλλέικος, ἀλλ' ἀμάρτυρον. Πβ. ἀίτικος.

ἄπ ἐπιφών. κοιν. ἄπα κοιν. ἀπὰ Κρήτ. ἄπαν Πόντ. (Τραπ.) ἄπου Κεφαλλ. Παξ. ἄπ-πα Κύπρ. Ρόδ. ἄπ-που Ρόδ. ἄπα Καπ. (Σινασσ.)

Λέξις πεποιημένη.

1) Ἐπιφών. ἐπὶ αἰφνιδίας τινὸς κινήσεως κοιν. : Ἀπ καὶ τὸν ἔπιασα. Μὴ σιγμὴ ἄπ μοῦ ξέφυγε κοιν. Καθὼς ἔκανε νὰ κινήσῃ, ἄπ ὁ κάβουρας ἐκόλλησε ἔς τὴν οὐρά της

χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ (ἐκ παραμυθ.) Πελοπν. (Πάτρ.) Συνών. χ ἄ π. 2) Λέξις παιδικὴ ἀπαντῶσα εἰς φράσεις δηλούσας κίνησιν τινα κοιν. καὶ Καπ. (Σινασσ.) Πόντ. (Τραπ.) : Πάμε ἄπα! (ἔλα νὰ πάμε περίπατον!) Ἐλα ἄπα ἢ σήκω ἄπα (ἐγέρθητι) κοιν. Ποῖσον ἄπαν (συνών. τῇ προηγούμενῃ) Τραπ. Κάμῃ ἄπα (πίε) Ἰμβρ. Ἀπ-που τὸ μαμὰ (φάγε τὸ ψωμί) Ρόδ.

***ἀπαβγάσμι** τό, ἀπωβάσμι Πόντ. (Σάντ. Χαλδ.)

Ἐκ τοῦ ρ. *ἀπαβγάζω, δι' ὃ πβ. ἀπλουῖν *ἀβγάζω.

Τὸ πρῶτον ῥὸν τῆς ὀρνιθός : Ὁσήμερον ἐπέρα ἔναν ἀπωβάσμι.

***ἀπαβγασμόπουλλο** τό, ἀπωβασμόπον Πόντ. (Σάντ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *ἀπαβγάσμι.

Τὸ μικρὸν *ἀπαβγάσμι, ὃ ἰδ.

ἀπαβγατένω ἀμάρτ. ἀπαβγατένω Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. ἀβγατένω.

Αὐξάνω, προσανξάνω. Συνών. ἀβγατένω Β1, ἀβγατίζω Β1, ἀπαβγατίζω.

ἀπαβγατίζω ἀμάρτ. ἀπαβγατίζου Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. ἀβγατίζω.

Ἀπαβγατένω, ὃ ἰδ. : Τ' ἀπαβγάτ'σα κι γίγ'καν χίλις δραχμὲς τὰ λιφτά. Εἶνι κοντινὸ τ' ἀλέτρ', ἀπαβγάτ'σι του.

ἀπαβγάτισμα τό, ἀμάρτ. ἀπαβγάτ'σμα Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τοῦ ρ. ἀπαβγατίζω.

Προσανύημα, συμπλήρωμα : Εἶνι κοντινὸ τοῦ στ'λιάρ', θέλ' ἀπαβγάτ'σμα. Συνών. ἀβγάτισσι 4, ἀβγάτισμα 1.

ἀπαβγουλλιᾶζω Μῆλ. — Λεξ. Μ. Ἐγκυκλ. Πρω.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀπάβγουλλο.

Παύω νὰ γεννῶ φά, ἐπὶ ὀρνιθος.

ἀπάβγουλλο τό, Αἰγιν. Μῆλ. Νάξ. (Φιλότη.) — Λεξ. Μ. Ἐγκυκλ. Πρω. Δημητρ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ οὐσ. ἀβγούλλι.

Τὸ τελευταῖον ῥὸν τῆς ὀρνιθός.

ἀπαγάλη ἐπίρρ. Ἄνδρ. Ἡπ. (Χουλιαρ.) Θράκ. Σκόπ. Στερελλ. (Ἄμφ. Εὐρυταν. Μεσολόγγ.) Χίος (Χαλκ. κ. ἄ.) — Λεξ. Μ. Ἐγκυκλ. Πρω. Δημητρ. ἀπογάλη Ἡπ. Θεσσ. Μακεδ. (Μελέν.) — Λεξ. Κομ. Λάουνδ. Μπριγκ. ἀπονγάλη Ἡπ. (Ζαγόρ. Χουλιαρ.) Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Μακεδ. (Νάουσ.) ἀπογάλη Ἡπ. (Τσαμαντ.) παγάλη Εὐβ. Ἡπ. (Ζαγόρ. Χουλιαρ. κ. ἄ.) Θεσσ. (Καλαμπάκ.) Θράκ. Μακεδ. (Βελβ. Ἀνασελ. κ. ἄ.) πουγάλη Ἡπ. (Χουλιαρ.) Μακεδ. (Σέρρ. κ. ἄ.) πεγάλη Θράκ. (Σαρεκκλ.)

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ἐπίρρ. ἀγάλη.

Βραδέως, ἡσύχως, ἡρέμα, ἐπαναλαμβανόμενον ἐνίοτε δις πρὸς ἐπίτασιν τῆς σημασίας ἐνθ' ἀν. : Ἀπαγάλη νὰ μὴν πέσης Χίος Τραῦ το ἀπαγάλη Ἄνδρ. Ἀπαγάλη γάληα τριβε το αὐτόθ. Πουγάλη πουγάλη πῆγι νὰ διῇ τί τρέχ' Μακεδ. Ἀπονγάλη νὰ ῥθ'ς Ζαγόρ. Παγάλη, γιέ μ' Καλαμπάκ. || Παροιμ.

Πουγάλη πουγάλη γένιτι ἢ ἀγουρίδα μέλι (πᾶν ἔργον ἀπαιτεῖ χρόνον ἵνα συντελεσθῇ. Συνών. παροιμ. ἀγάλη ἀγάλη γίνεται ἢ ἀγουρίδα μέλι) Σέρρ. Συνών. ἀγάλη 1, ἀγαλνούτσικα, ἀνάπαλα 1, ἀνέσια 1 β, ἀπαγαλνούτσικα, ἀπαλὰ 1, σιγά, σιγανά. Πβ. ἀλαφρὰ 2, ἀνάλαφρα 1, ἀναχλὰ 1, γλνκά, μαλακά.

ἀπαγαλνούτσικα ἐπίρρ. Θεσσ. (Ζαγόρ.) ἀπονγαλνούτσικα Θράκ. (Ἀδριανούπ.) παλνούτσ'κα Θράκ. (Μάλαρ.)